

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศแบบคลินิกของหัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ เขตการศึกษา 5" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอความสำคัญต่อไปนี้

1. การนิเทศการศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
 - 1.2 ความจำเป็นของการจัดการนิเทศการศึกษา
 - 1.3 เป้าหมายของการจัดการนิเทศการศึกษา
2. การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
 - 2.2 ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
3. ผู้นิเทศการศึกษาและผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
4. งานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา
5. การนิเทศการศึกษากับการนิเทศแบบคลินิก
6. การนิเทศแบบคลินิก
 - 6.1 ความหมายของการนิเทศแบบคลินิก
 - 6.2 ความเชื่อพื้นฐานและธรรมชาติของการนิเทศแบบคลินิก
 - 6.3 กระบวนการของการนิเทศแบบคลินิก
 - 6.4 แนวคิดในการส่งเสริมการนิเทศแบบคลินิก
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ซารี มณีสริ (2523: 1) กล่าวว่า "ความหมายของการนิเทศการศึกษาไม่มีข้อจำกัดแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของการศึกษา จุดหมายและแนวทางการศึกษาแต่ละยุคแต่ละสมัย"

ภิญโญ สาธร (2523: 46) กล่าวว่า " การนิเทศการศึกษามีความหมายถึง ความพยายามทุกชนิดของศึกษานิเทศก์หรือของผู้บริหาร ซึ่งต้องทำหน้าที่นิเทศการศึกษาด้วยเช่นเดียวกัน ในการจะให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครู-อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาอื่น ๆ ให้ทำหน้าที่ดีขึ้น และบรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมาย "

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2524 : 218) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือความพยายามในทุกวิถีทางของผู้เชี่ยวชาญที่จะช่วยพัฒนาผู้ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาค้นคว้าปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคตาม เป้าหมายที่กำหนดเกิดขึ้นกับผู้เรียน "

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1959 : 539) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามของเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในการส่งเสริมความเป็นผู้นำให้กับครู และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ได้แก่ การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพและการพัฒนาตัวครู การเลือกและปรับปรุงจุดมุ่งหมายการศึกษา วัสดุการสอน วิธีสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน "

เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris 1975 : 10-11) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาคือ สิ่งที่เป็นกลางของโรงเรียนจัดกระทำต่อบุคคลหรือวัสดุด้วยจุดมุ่งหมายที่จะบำรุงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนในทางที่จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนของนักเรียน "

คิมบอล วิลส์ และ จอห์น ที ลัฟเวลล์ (Kimball Wiles and John T. Lovell 1975 : 49) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นพฤติกรรมองค์กร(Organizational Behavior) ซึ่งมีพันธกิจในการปฏิสัมพันธ์กับระบบพฤติกรรมการสอน ด้วยจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงสภาพการเรียนสำหรับผู้เรียน "

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในโรงเรียน หรือบุคลากรในโรงเรียนกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในความพยายามที่จะพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้สามารถจัดสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุตาม เป้าหมายของการจัดการศึกษา

ความจำเป็นของการจัดการนิเทศการศึกษา

วินัย เกษมเศรษฐ (2521: 3) กล่าวว่า ความจำเป็นในการจัดการนิเทศการศึกษานั้นเกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนไปให้สอดคล้องด้วย ดังนั้นเราจึงต้องส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ของตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านวิชาการและ เทคโนโลยี (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช 2524: 56-57)

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์ (2525: 5) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการจัดการนิเทศการศึกษาว่า เนื่องจาก ความจำเป็นในการให้บริการทางวิชาการ ความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู ความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอนและความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย ความจำเป็นเหล่านี้คือการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู

จากความจำเป็นของการจัดการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของระบบโรงเรียน โดยการยกระดับคุณภาพการสอนและการปฏิบัติงานในโรงเรียนของครู ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องสำหรับผู้ประกอบอาชีพครูทำให้การจัดสภาพการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และเพื่อ เป็นการรักษามาตรฐานของการศึกษาจำเป็นจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้และความชำนาญมาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ครูให้มีความคิดกว้างไกลทันสมัยอยู่เสมอ

เป้าหมายของการจัดการนิเทศการศึกษา

พนัส หันนาคินทร์ (2513: 148) กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการนิเทศการศึกษา

ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น... เป็นการร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และชาญชัย อาจันสมอาจารย์ (2525 : 8) กล่าวว่า "เป้าหมายของการนิเทศการศึกษาขยายไปยังกิจกรรมทางการศึกษาในทุกขอบข่ายโดยมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงผลผลิตของการศึกษาโดยการผ่านการยกระดับคุณภาพของการสอนและการปฏิบัติงานในโรงเรียน" ซึ่งก็สอดคล้องกับเป้าหมายในการทำงานของศึกษานิเทศก์คือ การส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (Professional Growth) ซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือในการทำหน้าที่ของครูสอนและอำนวยการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2521 : 29)

จากเป้าหมายของการจัดการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการจัดการนิเทศการศึกษานั้นมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การปรับปรุงสภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ อันจะส่งผลไปยังตัวนักเรียนได้พัฒนาไปตามเป้าหมายของการศึกษา

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

อาคม จันทสุนทร (2519 : 48) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศจะได้แก่ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชาและหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น"

สังัด อุทรานันท์(2524 : 1-2) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนคือกิจกรรมหรือกระบวนการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดในโรงเรียนนั้น ๆ "

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2525 : 93) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนคือการที่ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวด โดยความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันปรึกษาหารือเพื่อทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนอาจเชิญวิทยากรและศึกษานิเทศก์มาร่วมงานด้วย"

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนคือกิจกรรมหรือกระบวนการศึกษาที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันจัดขึ้น เพื่อที่จะปรับปรุงงานต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

กฤษฎี น้ำเพชร (2521: 41-42) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนพอสรุปได้ว่า การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพทางการเรียนการสอน ครูได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญทางการเรียนการสอนและทางวิชาการ โรงเรียนต้องมีการนิเทศเพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะสามารถช่วยในการจำแนกคุณภาพของครูและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การนิเทศสามารถกระตุ้นและนำทางความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องอบรมครูโดยกระทำต่อเนื่องกันไปเพราะความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อเป็นการช่วยให้ครูได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียนเพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น และเพื่อเป็นการเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการทำงานร่วมกัน ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังกล่าวคล้ายคลึงกับรายงานการสัมมนา: วิชาสัมมนาการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา 2518 ของแผนกวิชาบริหารการศึกษา มัธยมศึกษาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2518: 86-87) เรื่อง "การนิเทศภายในโรงเรียนของคน"

จากความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจำนวนศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีจำนวนน้อยไม่สามารถทำการนิเทศในระดับปฏิบัติในห้องเรียนได้อย่างทั่วถึงทุกโรงเรียน แต่ครูในโรงเรียนยังต้องการความรู้และการพัฒนาทางการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและทันสมัยอยู่เสมอ

ผู้มีเทศการศึกษาและผู้มีเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายหลัก คือ มุ่งพัฒนาครูให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการเรียน การสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหมาย ผู้มีเทศการศึกษาจึงเป็น บุคคลใดก็ตามที่สามารถปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายนี้ ดังที่ คิมบอล ไวลส์ (Kimball Wiles 1955 : 5) มีความเห็นว่า "การนิเทศการศึกษาไม่จำเป็นจะต้องจำกัดว่าเป็นศึกษานิเทศก์ โดยตำแหน่งจึงจะทำการนิเทศได้ สมาชิกคนใดคนหนึ่งก็ตามที่มีช่วยครูให้ทำการปรับปรุงสภาพ การเรียนการสอนให้ดีขึ้นก็ถือว่าเป็นการนิเทศการศึกษาเช่นเดียวกัน"

ฮาโรลด์ พี อัดัมส์ และแฟรงค์ จี ดิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey 1966 : 8) กล่าวว่า "ผู้บริหารหรือผู้มีเทศคือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มพูน และปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน"

อาคม จันทสุนทร (2519: 48) ให้ความเห็นว่า "การนิเทศภายในโรงเรียนจะ เป็นการจัดการนิเทศการศึกษาโดยบุคลากรเอง ผู้มีเทศการศึกษาได้แก่ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดหรือหัวหน้าสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น"

สุนีย์ เอี่ยมอศุลย์ (2523: 41) ให้ทัศนะเกี่ยวกับผู้ที่สามารถทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ได้ก็คือ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ที่สถานศึกษาเชิญไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว และ ครู-อาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถ

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้มีเทศการศึกษาและผู้มีเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังกล่าวข้าง ค้น สรุปได้ว่า ผู้มีเทศการศึกษาคือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อปรับปรุงสมรรถ- ภาพการเรียนการสอน โดยการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้ความร่วมมือมากกว่าการแนะนำ หรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับผู้มีเทศการศึกษาภายในโรงเรียนก็คือบุคลากรที่อยู่ภายใน โรงเรียน เช่น ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความ สามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่โรงเรียนได้คัดเลือกหรือแต่งตั้ง เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

งานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา

หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนเป็นอีกผู้หนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางด้านวิชาการ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่องานวิชาการภายในหมวดวิชา จึงเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ด้วยงานนิเทศการศึกษาที่หัวหน้าหมวดวิชาจะจัดทำได้มีหลายประการ ดังที่ ธนู แสงวงศ์ (2515: 10-20) ได้ให้ความคิดเห็นว่าหัวหน้าหมวดวิชาควรจะมีงานดังต่อไปนี้คือ การเตรียมการสอนก่อนเปิดภาคเรียน ร่วมจัดตารางสอน กำหนดชั้นเรียน ประชุมครูในหมวดวิชา นิเทศการสอนแก่ครูในหมวดวิชา พาครูไปสังเกตการสอน ส่งเสริมให้ครูสร้างอุปกรณ์การสอนและให้ความสะดวกแก่ครูในการใช้อุปกรณ์การสอน ส่งเสริมครูในหมวดวิชาให้ไปศึกษาต่อหรือเข้าอบรม ส่งเสริมครูให้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการเรียนการสอน

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า งานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดที่สำคัญประการหนึ่งคือ การนิเทศการสอนแก่ครูในหมวดวิชา ซึ่งเป็นความพยายามของหัวหน้าหมวดวิชาในอันที่จะร่วมปรึกษาหารือกับครูเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยตั้งอยู่บนรากฐานของมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน

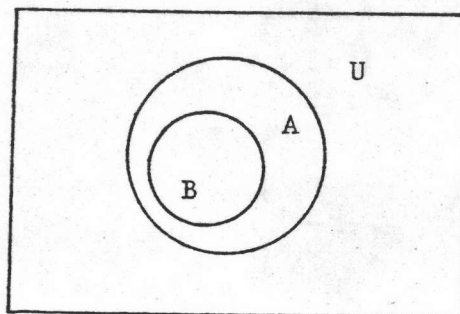
การนิเทศการศึกษากับการนิเทศแบบคลินิก

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงการนิเทศการศึกษามักจะหมายถึงการนิเทศศึกษาทั่วไป (General Supervision) และการนิเทศการสอน (Instructional Supervision) ซึ่งเป็นงานนิเทศการศึกษาที่ปฏิบัติมาส่วนใหญ่ในวรรณคดีของการนิเทศการศึกษา แต่เมื่อปลายทศวรรษที่ห้าสิบ การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) ก็ได้รับการพัฒนาขึ้นมาในวงการนิเทศการศึกษา จากแนวคิดของมอร์ริส แอล โคแกน (Morris L. Cogan) และคณะที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harward) (Morris L. Cogan 1973:6) แนวคิดในการนิเทศตามแนวคิดใหม่นี้ค่อนข้างจะเป็นเทคนิคเฉพาะสำหรับแก้ปัญหาเฉพาะจุด (Cheryl Granade Sullivan 1980:5)

คาร์ล ดี กลิคแมน (Carl D. Glickman 1981 : 6) ให้ทัศนะถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การนิเทศการศึกษากับการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการศึกษากล่าวโดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องของ

งาน (Tasks) และพันธกิจ (Functions) ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยทั่วไป ส่วนการนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำหรับปรับปรุงงานและพันธกิจในชั้นเรียนและกิจกรรมที่ดำเนินในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2526 : 10) ได้กล่าวว่า การนิเทศการสอนจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา โดยมุ่งในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง มิได้หมายถึงการปรับปรุงการศึกษาทั้งระบบซึ่งเป็นงานวิชาการ ผู้ที่มีหน้าที่นิเทศการสอน มีภารกิจและหน้าที่น้อยกว่าผู้นิเทศการศึกษา แต่ทั้งผู้นิเทศการศึกษาและผู้นิเทศการสอน มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือการที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

โรเบิร์ต โกลด์แฮมเมอร์ โรเบิร์ต เฮช แอนเดอร์สัน และโรเบิร์ต เจ. คราจิวิสกี
(Robert Goldhammer, Robert H. Anderson and Robert J. Krajewski 1980:
20-22) ได้เสนอแผนภูมิสำหรับการนิเทศแบบคลินิคไว้ดังนี้

- U แทน การนิเทศทุกชนิด (All type of supervision)
A แทน การนิเทศการสอน
B แทน การนิเทศแบบคลินิค

เมื่อผู้นิเทศดำเนินงานด้านบริหารหลักสูตรและการสอน เป็นกรณีพิเศษทุกชนิด แทนด้วย U แต่หากงานนั้นเกี่ยวข้องกับการสอนโดยเฉพาะเรียกว่ากรณีพิเศษการสอน แทนด้วย A ส่วนกิจกรรมที่ดำเนินตามขั้นตอนกรณีพิเศษแบบคลินิกอื่นเกี่ยวข้องกับชั้นเรียนโดยตรง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้น เป็นเรื่องของกรณีพิเศษแบบคลินิก แทนด้วย B

จากแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษากับการนิเทศแบบคลินิكدังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศแบบคลินิกเป็นเทคนิคเฉพาะสำหรับกรณีพิเศษในชั้นเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการสอนซึ่งมีขอบข่ายงานกว้างกว่า และเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา

กรณีพิเศษแบบคลินิก

ความหมายของกรณีพิเศษแบบคลินิก

สัจด์ อุทรานันท์ (2525 : 62-63) กล่าวว่า "กรณีพิเศษแบบคลินิก เป็นกระบวนการสำหรับการสังเกตภายในห้องเรียน ซึ่งถือว่าเป็นห้องคลินิก การนิเทศแบบคลินิควัดอยู่บนความเชื่อที่ว่า การสอนจะสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้โดยการใช้กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการสอนของครูคนนั้น ๆ"

มอร์ริส แอล โคแกน (Morris L. Cogan 1973 : 9) กล่าวว่า "กรณีพิเศษแบบคลินิก เป็นหลักเหตุผลและแนวปฏิบัติที่ออกแบบสำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูในชั้นเรียน การดำเนินการนิเทศแบบคลินิควาศัยข้อมูลส่วนใหญ่จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้และสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับผู้นิเทศจะเป็นพื้นฐานสำคัญของโปรแกรมงาน กระบวนการและยุทธวิธีที่จะดำเนินต่อไปเพื่อยกระดับการเรียนของนักเรียน โดยการปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการสอนของครู"

โทมัส เจ เซอร์จิโอแวนนิ และ โรเบิร์ต เจ สตาร์เรทท์(Thomas J. Sergiovanni and Robert J. Starratt 1979: 305) กล่าวว่า "การนิเทศแบบคลินิก หมายถึงการที่ครูและผู้นิเทศได้เผชิญกันซึ่ง ๆ หน้าเกี่ยวกับเรื่องการสอนในชั้นเรียน จุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาวิชาชีพและการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น"

โรเบิร์ต โกลด์แฮมเมอร์ โรเบิร์ต เฮน แอนเดอร์สัน และโรเบิร์ต เจ คราจิวิสกี (Robert Goldhammer, Robert H. Anderson and Robert J. Krajewski 1980: 19-20) กล่าวว่า "การนิเทศแบบคลินิกเป็นวิฤภาค (Phase) ของการนิเทศการสอน ซึ่งอาศัย ข้อมูลจากการสังเกตการสอนโดยตรงในชั้นเรียนและผู้นิเทศและครูจะมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันโดยตรงในการวิเคราะห์พฤติกรรมกิจกรรมการสอนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น"

นิพนธ์ ไทยพานิช (2525: 4) ให้ทัศนะว่า "การนิเทศแบบคลินิคนั้นต้องมีลักษณะ และวิญญาของการเป็นประชาธิปไตยมากกว่าการใช้อำนาจ จะต้องมีลักษณะจุดศูนย์รวมอยู่ที่ตัวครูมากกว่าจุดศูนย์รวมอยู่ที่ตัวศึกษานิเทศก์"

จากแนวคิดและความหมายของการนิเทศแบบคลินิكدังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศแบบคลินิคมุ่งหมายถึง กระบวนการสำหรับการสังเกตการสอนที่มีการดำเนินงานอย่างมีระบบ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครูด้วยหลักการที่ครูและผู้นิเทศวางแผนการสอนสังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน ในการดำเนินงานนั้นครูกับผู้นิเทศจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยและจุดศูนย์กลางอยู่ที่ตัวครู ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมและพัฒนาทักษะของครูให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนและปรับปรุงการเรียนการสอนด้วยตนเองได้

ความเชื่อพื้นฐานและธรรมชาติของการนิเทศแบบคลินิค

โรเบิร์ต โกลด์แฮมเมอร์ โรเบิร์ต เฮน แอนเดอร์สันและโรเบิร์ต เจ คราจิวิสกี (Robert Goldhammer, Robert H. Anderson and Robert J. Krajewski 1980: 29-30) ได้กล่าวถึงคุณค่าที่สูงส่งของการนิเทศแบบคลินิคคือการให้ความเคารพในความเป็นตัว

หอสมุดกลาง สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ของตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล (Individual human autonomy) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการพึ่งตนเองได้และความมีอิสระในการแสดงออกคือจุดหมายปลายทางของผู้เรียนครูและผู้นิเทศร่วมกันและในที่สุดพฤติกรรมดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นเองในแต่ละบุคคลและคิดเป็นนิสัย (Self-regulated) เพราะความฉลาดหรือเขาวนปัญญาเป็นมรดกอันล้ำค่าที่มีได้เฉพาะในมวลมนุษย์เท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดการนิเทศซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้บางอย่างหนึ่งก็จัดดำเนินการในลักษณะที่จะส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถแต่ละบุคคลภายใต้เงื่อนไขแห่งความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล นอกจากนี้การนิเทศแบบคลินิคมุ่งที่จะให้ครูเกิดความรู้สึกระทึกใจในความสำเร็จจากการทำงานของคนมากกว่ารางวัลที่เป็นสิ่งของและการฝึกฝนให้ครูสามารถที่จะนิเทศตนเองและเพื่อนร่วมงานได้ก็เป็นเป้าหมายในการพัฒนาความเจริญงอกงามในวิชาชีพของครูอีกทางหนึ่งด้วย

มอร์ริส แอล โคแกน (Morris L. Cogan 1973: 17-33) ได้ให้หลักในการจัดการนิเทศแบบคลินิคพอสรุปได้ว่า ผู้นิเทศต้องรู้จักการทำงานเป็นทีมและพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ให้มากที่สุดทั้งทรัพยากรมนุษย์และวัสดุอุปกรณ์ การจัดโปรแกรมการนิเทศจะต้องคำนึงถึง "ความต้องการของครู" เป็นหลักและจัดดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของครูมากที่สุดโดยพยายามใช้ความเชี่ยวชาญของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด ในกรณีที่มีผู้นิเทศขาดความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ ซึ่งหมายความว่าผู้นิเทศและครูต้องเข้าใจและยอมรับว่าผู้นิเทศไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญไปทุกอย่างแต่เราจะต้องรู้ว่าหากเกิดมีเหตุอย่างนี้เราควรจะได้รับความช่วยเหลือจากใคร

ความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวเนื่องกับการจัดการนิเทศแบบคลินิคอีกอันหนึ่งคือ แนวคิดเกี่ยวกับการสอน ซึ่งแม้ว่าจะไม่มีการให้คำจำกัดความที่ชัดเจนแต่ก็พอจะสรุปได้ว่า ในการจัดการนิเทศแบบคลินิคนั้นมองว่าการสอนเป็นพฤติกรรมที่สามารถจะศึกษาได้โดยการรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและเป็นพฤติกรรมที่สามารถควบคุมได้ ดังที่ เชอริล กราเนด ซัลลิวัน (Cheryl Granade Sullivan 1980: 7-8) ได้เสนอไว้ว่า การนิเทศแบบคลินิคถือว่าการสอนเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ทั้งที่เป็นพฤติกรรมย่อย (Single) และพฤติกรรมรวม (In-interaction) เป็นพฤติกรรมที่เป็นกระสวน (Pattern) และถ้ากระสวนพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นคงที่มีกฎเกณฑ์ (Regular) มากกว่าเป็นเรื่องบังเอิญ (Random) แล้วการสอนก็จะสามารถศึกษาได้

จากการจัดระบบและการวิเคราะห์ และในการจัดการนิเทศแบบคลินิคนั้น เหมือนว่าการสอน เป็น พหุกิจกรรมที่สามารถที่จะศึกษาและควบคุมได้ (Understood and Controlled) และการ ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนสามารถจะกระทำได้โดยการควบคุม เปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลง พหุกิจกรรมบางพหุกิจกรรม นอกจากแนวคิดเกี่ยวกับพหุกิจกรรมการสอนแล้วยังกล่าวถึงลักษณะการ ดำเนินงาน ในการจัดการนิเทศแบบคลินิค โดยกล่าวว่าในการดำเนินงานนั้นครูและผู้นิเทศทำงาน ร่วมกันในฐานะเพื่อนร่วมอาชีพ (Colleagues) โดยถือว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและผู้นิเทศ สามารถที่จะเป็นตัวแทนสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้ หน้าที่ของผู้นิเทศคือทำให้ความมั่นใจแก่ครูในการปฏิบัติงาน แต่ไม่ใช้วิธีการบังคับและพยายามส่งเสริม เสรีภาพของครูในการ ปฏิบัติหน้าที่ของงานในชั้นเรียนอย่างเต็มความสามารถ ส่วนลักษณะ (Characteristics) ของ การนิเทศแบบคลินิคนั้น โรเบิร์ต โกลด์แฮมเมอร์ โรเบิร์ต เฮย์ แอนเดอร์สันและโรเบิร์ต เจ คราจิวิสกี้ (Robert Goldhammer, Robert H. Anderson and Robert J. Krajewski 1980 : 26-27) ได้กล่าวเอาไว้ว่าลักษณะของการนิเทศแบบคลินิคมีอย่างน้อย 9 ประการ คือ การนิเทศแบบคลินิคเป็นเทคโนโลยีสำหรับการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เป็นการดำเนินงานที่มีการวางแผนและจัดให้มีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์แน่นอนที่เสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน เป็นเทคนิคที่ยึดจุดประสงค์เป็นหลักประสานผลประโยชน์ของครูและโรงเรียน การนิเทศแบบคลินิคยึดสัมพันธ์ภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศเป็นพื้นฐานสำคัญ ต้อง การความ เชื่อมั่นและจริงใจต่อกันซึ่งจะแสดงออกในการเข้าใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกันและ การดำเนินงานในการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การนิเทศแบบคลินิคมีการดำเนินงานอย่าง มีระบบแต่ขณะเดียวกันก็ต้องการวิธิดำเนินงานที่ยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงตามสภาพการณ์ การนิเทศ แบบคลินิคจะต้องหาวิธีการหรือแนวทางในการกระชับช่องว่างระหว่างสภาพความเป็นจริงกับอุดมคติ ผู้นิเทศต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครู และประการสุดท้ายผู้นิเทศต้อง ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

สมาน อัสวภูมิจิ (2526 : 30-31) ได้กล่าวถึงความเชื่อ ลักษณะที่สำคัญและการจัด การนิเทศแบบคลินิค โดยสรุปว่า การนิเทศแบบคลินิคเป็นเทคนิคการนิเทศที่เชื่อในการให้เกียรติ และเคารพ เพื่อนร่วมงานไม่ว่าจะเป็นครูหรือผู้นิเทศในฐานะและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ทุกฝ่ายมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันในการปฏิบัติงานร่วมกันหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ

เป็น เทคนิคการนิเทศที่มีความ เป็นประชาธิปไตยอย่างยิ่ง นอกจากนั้นยังเป็น เทคนิคการนิเทศที่ยึด ครุเป็นศูนย์กลาง มีการดำเนินงาน เป็นรายบุคคลแต่ละคน เดียวกันก็ต้องสอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นการประสานผลประโยชน์ระหว่างครูและ โรงเรียน เพื่อผลประโยชน์สุดท้ายคือ เพื่อนักเรียน ลักษณะที่สำคัญของการนิเทศแบบคลินิกคือการ นำเอาวิธีการอย่างมีระบบมาใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการวางแผน การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากความ เชื่อว่าการสอน เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกต ศึกษาทำความเข้าใจและควบคุมหรือ เปลี่ยนแปลงได้ และในการจัดการนิเทศแบบคลินิคนั้นถือว่า สัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินการทุกขั้นตอน

กล่าวโดยสรุป การจัดการนิเทศแบบคลินิค เป็นการจัดการนิเทศที่ยึดจุดประสงค์เป็นหลัก สำคัญในการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะยังผลต่อคุณภาพการ เรียนของ นักเรียน เป็นสื่อยอดปรารถนาาร่วมกัน หลักการหรือแนวคิดที่กล่าวมาแล้วจะเป็นแนวปฏิบัติที่จะให้ การดำเนินงานได้บรรลุ เป้าหมาย

กระบวนการของการนิเทศแบบคลินิค

โรเบิร์ต โกลด์แฮมเมอร์ (Robert Goldhammer 1980 : 34-44) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการของการนิเทศแบบคลินิค ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่มีความต่อเนื่องกัน ซึ่งเรียกว่า วัฏจักรของการนิเทศ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการสอนซึ่งเป็นพื้นฐานของ ความเข้าใจและตกลงร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การสังเกต การสอนซึ่งผู้นิเทศจะดำเนินการสังเกตพฤติกรรมการสอนจริงของครู การวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนด วิธีการประชุมซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการสอนให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระบบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และในขั้นตอนนี้ครูและผู้นิเทศจะร่วมกันคิดและวางแผนขั้นตอนของการประชุมนิเทศด้วย การประชุม นิเทศเป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู และในขั้นสุดท้ายคือการประชุม วิเคราะห์พฤติกรรมการนิเทศซึ่งเป็นการ เปิดโอกาสให้ครูและผู้นิเทศได้ปฏิบัติตั้งแต่ เริ่มต้นในขั้นตอน ที่หนึ่งจนถึงขั้นตอนที่สี่ เพื่อค้นหาถึงพฤติกรรมการนิเทศที่ดีและที่บกพร่อง สมควรปรับปรุงโดยที่ครูมี ส่วนรับผิดชอบที่จะให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศ

มอร์ริส แอล โคแกน (Morris L. Cogan 1973 : 11) ได้เสนอรูปแบบของการ นิเทศแบบคลินิค ซึ่งหมายถึงกระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินตามขั้นตอนของการนิเทศที่ต่อเนื่อง

ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้นิเทศ การวางแผนร่วมกันกับครู การวางแผนยุทธวิธีในการสังเกตการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน วางแผนยุทธวิธีในการประชุมนิเทศ การประชุมนิเทศและการวางแผนการสอนต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุปแล้ว การนิเทศแบบคลินิกตามรูปแบบของมอร์ริส แอล โคลแกน เป็นรูปแบบที่ละเอียด มีขั้นตอนที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน แต่ก็มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างค่องเนื่องและเหมาะสม

คิธ เอ แอคคิสัน และ เมอริธ ดี กอล (Keith A. Acheson and Merith D. Gall 1980 : 9) ได้เสนอรูปแบบของการนิเทศแบบคลินิกไว้อย่างกระชับรัดและชัดเจน โดยให้ความคิดเห็นไว้ว่าวิธีการของการนิเทศแบบคลินิคนั้นหมายถึงกระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการตามขั้นตอนการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ที่มีความค่องเนื่องคือ การประชุมปรึกษาหารือกัน การสังเกตการสอนและการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ

จากกระบวนการของการนิเทศแบบคลินิคงกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วิธีการนิเทศแบบคลินิค เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างค่องเนื่อง ซึ่งเรียกว่า วัฏจักรของการนิเทศ อันประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือ การประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการสอน การสังเกตการสอนและการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นผลทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดในการส่งเสริมการนิเทศแบบคลินิค

สัจด์ อุทรานันท์ (2525 : 63) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการนำเอาการนิเทศแบบคลินิคมาใช้ในประเทศไทยว่าอาจทำได้ใน 2 ลักษณะคือ การนำเอาแนวคิดไปใช้ในสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งโอกาสที่จะเป็นไปได้ค่อนข้างมาก เพราะสถาบันฝึกหัดครูมีนักศึกษาฝึกสอนอยู่แล้ว เพียงแต่อาจารย์นิเทศก็มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิคก็จะนำไปใช้ได้ และการนำเอาแนวคิดไปใช้กับครูประจำการ ซึ่งในการดำเนินงานตามลักษณะนี้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนผู้นิเทศให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการนิเทศแบบคลินิคจำนวนมากพอ จึงจะทำให้การนิเทศได้ผลหรือไม่ก็ฝึกฝนผู้ช่วยวิชาการหรือครูในโรงเรียนเพื่อทำการนิเทศกันเอง

ชาร์ล เอ เรยวิส (Charles A. Reavis 1978 : 41-44) ได้กล่าวถึงรูปแบบการส่งเสริมการนำเอาเทคนิคการนิเทศแบบคลินิกไปใช้ในโรงเรียนเอาไว้ 2 วิธีคือ รูปแบบผู้นำทีม ซึ่งรูปแบบผู้นำทีมดำเนินการโดยการฝึกอบรมผู้บริหาร เกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เสร็จแล้วผู้บริหารจะเลือกครูที่มีประวัติดีขึ้นมา 2-3 คน เพื่อเข้าร่วมโครงการนิเทศ จุดมุ่งหมายในการดำเนินการดังกล่าวก็เพื่อ เป็นการฝึกทักษะในการจัดการนิเทศ และขณะเดียวกันก็หวังว่าครูที่เข้าร่วมโครงการจะเห็นด้วยและ เล่าเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกให้เพื่อนครูคนอื่น ๆ ฟัง และท้ายที่สุดก็หวังว่าครูที่เข้าร่วมโครงการในระยะแรกจะสามารถนิเทศเพื่อนร่วมงานได้ ส่วนผู้บริหารก็จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทีมของผู้นำทีมฝึกหัดดังกล่าวต่อไป รูปแบบการฝึกคณะทำงาน (Staff) ในการนิเทศ ซึ่งการดำเนินงานตามแนวความคิดนี้ เริ่มต้นด้วยการฝึกศึกษานิเทศก์ขึ้นมาจำนวนหนึ่งและมีโครงการทำงานร่วมกับครูเป็นระยะ 1 ปี ในการจัดการนิเทศแบบคลินิกแล้วมีการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งปรากฏว่าครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการนิเทศแนวใหม่นี้

จากแนวคิดในการส่งเสริมการจัดการนิเทศแบบคลินิكدังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกอบรม เป็นปัจจัยต้นที่สำคัญในการดำเนินงาน ดังนั้นผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมการจัดการนิเทศแบบคลินิคมาก่อนย่อม เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติงานการนิเทศแบบคลินิกในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิภา เพ็ญเพียร (2509 : 172-175) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีพ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดวิชาจำนวน 22 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์จำนวน 65 คนจากโรงเรียนทั้งหมด 22 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า งานที่หัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำเองเป็นส่วนใหญ่ เป็นงานด้านการวัดผลการศึกษา งานที่ทำน้อยที่สุดคืองานด้านนิเทศการสอนให้ครูในหมวดวิชาของตน

สมทรง ภัทรชาคร (2514 : 72-78) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา สายสามัญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 40 คน ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 220 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลจำนวน 40 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาที่ได้คุณภาพเป็นผลดีมีด้านเดียว คือการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา งานที่ไม่ได้จัดทำคืองานนิเทศและปรับปรุงการสอน อุปสรรคในการทำงานของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษได้แก่ การมีจำนวนชั่วโมงสอนมากเกินไป

สมศรี ขำกนก (2514 : 124-137) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทหัวหน้าหมวดสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาจำนวน 35 คน ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาจำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและปัญหาของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในหน้าที่ส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาร่วมกับผู้อื่นและงานที่ทำคือการเตรียมการก่อน เปิดภาคงานในด้านการบริหารบุคลากร เป็นงานที่หัวหน้าหมวดวิชาทำด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ งานที่หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาไม่มีการจัดทำคืองานด้านนิเทศการสอน การให้ความร่วมมือของครูแก่หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ยังให้ความร่วมมือในระดับต่ำ

ประยูทธ กุศลสาร (2517 : 78-85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู 29 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมจำนวน 29 คน และครู-อาจารย์ในหมวดวิชาภาษาไทยอีกแห่งละ 9 คน รวมจำนวน 261 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า เรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยที่ทำด้วยหัวหน้าหมวดวิชาเองและร่วมทำกับผู้อื่นคืองานติดต่อประสานงาน งานธุรการ และงานบริหารบุคลากรทางวิชาการในหมวดวิชา งานที่หัวหน้าวิชาส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำคืองานนิเทศการสอนและปรับปรุงการสอนของครูในหมวดวิชา

บุญนำ เลาสถิตย์ (2525 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 5" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นหัวหน้าสถานศึกษา 21 คน หัวหน้าหมวดวิชา 168 คน ครู-อาจารย์ 345 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชา มีบทบาทในงานบริหารการศึกษาอยู่ในเกณฑ์น้อยและความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์ที่มีการปฏิบัติน้อยได้แก่ การสาธิตการสอนแก่ครูในหมวดวิชา การสังเกตการสอนของครูภายในหมวดวิชา

สมาน อัสวภูมิ (2526 : 86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างโปรแกรมการฝึกอบรม เรื่อง การนิเทศแบบคลินิกสำหรับครูระดับมัธยมศึกษา" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นโปรแกรมการฝึกอบรมเรื่อง การนิเทศแบบคลินิก สำหรับครูระดับมัธยมศึกษาและแบบทดสอบ ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมการฝึกอบรมเรื่อง การนิเทศแบบคลินิกสำหรับครูระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 และเมื่อสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง การนิเทศแบบคลินิกก็ได้คำตอบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักการและแนวคิดซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน แต่หลายคนให้ข้อสังเกตว่าในทางปฏิบัตินั้นจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดซึ่ง เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ลัจจา จันทรเจริญ (2526 : 132-138) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาและครู เกี่ยวกับสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาและครู รวมจำนวน 453 คนจากโรงเรียน 24 โรงเรียน โดยแบ่งงานวิชาการออกเป็น 7 ด้านคือด้านหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตร วิธีสอน และตารางสอน อุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล และการวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชา มีสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง งานที่หัวหน้าหมวดวิชา มีสมรรถภาพอยู่ในระดับสูงได้แก่ งานด้านวิธีสอนและตารางสอน อุปกรณ์การเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอน ส่วนงานนิเทศงานวิชาการ เป็นงานที่หัวหน้าหมวดวิชา มีสมรรถภาพต่ำสุด

สุพงษ์ ควรอนันต์ (2528 : 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูคณิตศาสตร์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนมัธยมศึกษาใน เขตกรุงเทพมหานคร" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 41 คน และครูคณิตศาสตร์จำนวน 214 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการใน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูคณิตศาสตร์ตรงกันว่าหัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ปฏิบัติงานตามหน้าที่ในตำแหน่งวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

สถาพร พันธุ์ประยูร (2530 : 186-195) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษางานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นผู้บริหาร 302 คน และครู 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการจัดระบบการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดกลางได้ปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดการสอนของตนเอง ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุดในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการจัดระบบการเรียนการสอนคือ ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่ใช้อยู่ เพราะคิดว่าการสอนของตนดีแล้ว และไม่มีภานำผลการวิจัยมาปรับปรุงวิธีการสอนของครู

จากงานวิจัยในประเทศที่กล่าวแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทที่สำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาคือการบริหารงานทางวิชาการ แต่หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติงานด้านวิชาการอยู่ในเกณฑ์น้อยโดย เฉพาะงานนิเทศการสอนและปรับปรุงการสอนของครู ทั้ง ๆ ที่การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนในอันที่จะ เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้สูงขึ้น และครูคณิตศาสตร์ยังมีความต้องการการนิเทศการสอนอยู่มาก

งานวิจัยในต่างประเทศ

โรเบิร์ต อี อีคเคอร์ (Robert E. Eaker 1972 : 3997A - 98A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กระบวนการของการนิเทศแบบคลีนิกตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นครูและผู้บริหารจากกลุ่มโรงเรียนที่ใหญ่ที่สุด 7 กลุ่ม ในรัฐเทนเนสซี เครื่องมือ

ที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูและผู้บริหารส่วนมากมีความคิดเห็นด้วยกับหลักการพื้นฐานของการนิเทศแบบคลินิก ครูมีความคิดเห็นด้วยกับวิธีการปฏิบัติของการนิเทศแบบคลินิกแต่ครูเห็นด้วยอย่างยิ่งกับหลักการพื้นฐานมากกว่าวิธีการปฏิบัติและผู้บริหารมีความคิดเห็นด้วยอย่างยิ่งทั้งหลักการพื้นฐานและการปฏิบัติการนิเทศแบบคลินิกสูงกว่ากลุ่มครู

โอ คัมบลิว ไมเออร์ส (O.W. Myers 1975 : 196-197) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการนิเทศสองแบบต่อเจตคติของครูที่มีต่อการนิเทศ การประเมินผลและการนิเทศตนเอง" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูจำนวน 32 คนโดยจัดเป็นกลุ่ม 2 กลุ่มคือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งกลุ่มทดลองผู้วิจัยจะจัดให้ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก 2 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับความรู้สึกต่อตนเองและทัศนคติต่อการนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีทัศนคติในทางที่ดีต่อการนิเทศศึกษามากกว่ากลุ่มควบคุม

บี กอร์ดอน (B. Gordon 1976 : 231-238) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินพฤติกรรมการนิเทศของครูในการประชุมนิเทศตัวต่อตัวระหว่างครูกับผู้นิเทศ" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นกลุ่มครูที่ได้รับการนิเทศแบบคลินิกในรัฐนิวยอร์กและในรัฐอลาบามา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับการประชุมนิเทศตัวต่อตัวระหว่างครูและผู้นิเทศ และพฤติกรรมการนิเทศของผู้นิเทศที่ครูต้องการให้ผู้นิเทศปฏิบัติ ผลการวิจัยปรากฏว่า พฤติกรรมการนิเทศที่ครูต้องการคือ การรับฟัง การวินิจฉัยการเสนอคำแนะนำ การให้ข้อมูลและการให้ความสนับสนุน และยังได้พบว่าครูยอมรับศึกษานิเทศก์มากขึ้น เมื่อสร้างแรงจูงใจให้เขาและสนับสนุนเขาในเรื่องการปรับปรุงการเรียนการสอน

จากงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศแบบคลินิكدังกล่าวแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าผู้รับการนิเทศแบบคลินิคมักมีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ มีการยอมรับในตัวผู้นิเทศ มีความคิดเห็นด้วยกับหลักการพื้นฐานและวิธีการปฏิบัติของการนิเทศแบบคลินิก และการนิเทศแบบคลินิคเป็นการนิเทศที่ช่วยพัฒนาให้ครูได้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมในการสอนให้ดีขึ้นซึ่งจะมีผลสัมฤทธิ์ไปถึงตัวนักเรียนทำให้นักเรียนมีผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงขึ้นด้วย ดังนั้นจึงสมควรที่จะทำการศึกษากิจการปฏิบัติงานนิเทศแบบคลินิคของหัวหน้าหมวดวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 5 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการนิเทศแบบคลินิคในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น